

Joan Peiró (1922-2022).
**Als 100 anys de la seva elecció com a secretari general de
la CNT i de la seva residència a Mataró**

Josep Puig-Pla

El 2022 s'escau el vuitantè aniversari de la mort de Joan Peiró i Belis (1887-1942).

És el centenari també de dos fets rellevants de la seva vida.

Serà elegit secretari general del Comitè Nacional de la Confederació Nacional del Treball (la CNT) i s'instal·larà a viure a Mataró.

El mes de febrer serà nomenat per primera vegada secretari general del Comitè Nacional, d'àmbit espanyol. Ho serà després de sortir de la presó de Vitòria, on va complir unes de les seves múltiples condemnes.

El mes de juny, exercint aquest càrrec, a la Conferència Extraordinària celebrada a Saragossa l'organització decidirà no integrar-se a la Internacional Sindical Roja, impulsada des de la URSS i, en canvi, confluïr cap a una Internacional Sindical d'influència anarco-sindicalista.

Així mateix, es rebutjarà ingressar a la Tercera Internacional (Comunista), aquesta de caire polític, mentre que la Internacional Sindical Roja era de caire sindical.

A la mateixa conferència, Joan Peiró presentarà la coneguda «Moció política», que no acceptava el parlamentarisme i la política dels partits, però afirmava el paper polític i revolucionari de la Confederació.

La moció era signada, a més de Peiró, per destacats dirigents com Salvador Seguí (El Noi del Sucre), Angel Pestaña i Josep Viadiu.

La Conferència aprovà una reorganització del Comitè estatal, però Peiró continuà a la secretaria general, que seguirà ocupant fins al mes de desembre d'aquell any, en una nova reorganització. A la CNT, pel seu caràcter assembleari, participatiu i crític, eren molt freqüents els canvis organitzatius.

Peiró tornarà a ser elegit secretari general l'any 1928, quan el Comitè Nacional residirà a Mataró. La seu dels Comitès Nacional, Regional o Comarcal (en la terminologia de l'època) acostumava a ser a la població on residia el secretari general.

En aquesta segona ocasió, eren membres del Comitè, a més de dirigents coneguts com Hermós Plaja, Garcia Birlan i Pere Foix, el mataroní Manuel Mascarell Calvet (Mataró, 1900-Courbevoie, França, 1953, un home sempre al costat de Peiró) i Felip Barjau.¹

¹ Felip Barjau (Sant Martí de Provençals, 1893-Mèxic, 1952), en la seva etapa de diputat al Parlament de Catalunya per la Unió Socialista de Catalunya, tindrà com a xofer i escorta el

Residència a Mataró

Les dificultats per trobar feina van portar Peiró, a finals de 1921, a la fàbrica Juan, Estanyol i Cia. (futura cooperativa Cristalleries de Mataró, el popular Forn del Vidre), on anava cada dia amb el tren des de Barcelona. Vivia a Sants i abans ho havia fet a Badalona.

El mes d'agost de 1922 fixarà la seva residència i de la família a Mataró.

Serà a la casa del núm. 21 del Rierot. On avui ho recorda una *stolpersteine* («pedra de la memòria»), aquelles petites llambordes que es col·loquen davant del domicili dels humiliats pel nazisme.

Viurà en aquella casa fins que es trasllada a València en ser nomenat ministre d'Indústria del Govern Largo Caballero, el novembre de 1936. Llavors residirà a la seu del Ministeri amb la seva família.

En tornar a Mataró, en cessar com a ministre el maig de 1937 i tornar a treballar a les Cristalleries, viurà a la casa del número 14 del carrer anomenat llavors de Francesc Layret, abans i ara de Sant Josep.²

Confiscació de la casa Carrau

La finca havia quedat buida, com altres domicilis abandonats pels seus habitants, que s'havien amagat, havien fugit o s'havien passat al bàndol «nacional». En aquests casos, i amb la intervenció d'una comissió municipal de confiscacions, eren adjudicades a persones afins als partits i sindicats.³

L'immoble del número 14 del carrer de Sant Josep pertanyia a la família Carrau. Al Padró municipal d'habitants de 1936⁴ (anterior a l'ocupació), hi consten com a residents Antonio Carrau Trias (fabricant),⁵ la seva esposa Teresa Boter [de] Palau, les seves filles Maria i Concepció i dues minyones.⁶

mataroní Martí Fité Brugat. Fité el conduïa en automòbil des del domicili del diputat a Badalona fins al Palau de la Ciutadella. En marxar Barjau a l'exili, Fité li guardà la biblioteca, com havia fet també amb la de Julià Gual. Fité, en el judici contra Peiró, declarà de manera molt favorable a aquest recordant que havia intervingut de manera decisiva evitant la pena de mort que s'havia sol·licitat contra ell en un judici al Tribunal d'Espionatge de Catalunya (Giménez 2019: 664-665).

² Francesc Layret és el nom donat a partir dels fets revolucionaris de 1936 al continu de carrers format per Sant Josep, Sant Benet i Biada.

³ Giménez 2019: 208.

⁴ Arxiu Comarcal del Maresme, Fons 70-1, UD-3758.

⁵ Antoni Carrau Trias, fill de Jaume Carrau Renau i M. del Carme Trias Julià, era propietari d'una indústria tèxtil «situada al carrer de Puigblanch, fent pràcticament amb la plaça de Fiveller», on més endavant s'instal·là *Afelpados Ferrer* (Salicrú s. d.: «Carrau i Renau, fàbrica de Jaume»). El seu pare havia estat propietari del Teatre Principal (actual Foment Mataroní), que després de la seva mort la família donà a la Parròquia de Santa Maria.

⁶ Com a anècdota, cal assenyalar que un cop confiscada la casa, però disposant la família encara d'una clau, pogueren entrar a recollir la roba d'un fill nounat. L'acció, la van dur a terme els cunyats de Carrau, Carmen i Joaquim Boter de Palau.

Antoni Carrau sortí amb vaixell cap a Marsella o Gènova i s'allistà a l'Exèrcit «nacional», on assolí el grau de tinent. La seva família residí a Tudela i Sant Sebastià. Reintegrat a Mataró, s'afilià a la Falange.⁷ Al Padró de 1940, figuren de nou empadronats a la casa el matrimoni Carrau Boter, ara amb quatre fills i una minyona.⁸

Al número 14 del carrer de Sant Josep, viurà la família Peiró fins que l'abandonen el dia 22 de gener de 1939, abans de l'entrada de l'exèrcit franquista per fer la retirada cap a l'exili a França.

Passarà la frontera el dia 5 de febrer amb el seu fill Josep i alguns amics i col·laboradors. La seva esposa, Mercè Olives, i les filles ja havien travessat la ratlla de França uns dies abans.

Joan Giménez Blasco recull unes paraules de Peiró a l'interrogatori amb motiu de la seva detenció, un cop extradit a Espanya:

El 31 de desembre de 1941, Peiró declarà a València davant del tribunal militar. En relació amb Mataró se li preguntà si havia format part del Comitè de Salut Pública com a president. Respongué negativament, També se li inquirí si havia participat en la confiscació d'algun habitatge. Respongué que havia residit a la casa d'Antoni Carrau, que li havia estat assignada pel «Comisariado de la Vivienda» de Mataró.⁹

Un testimoni del P. Salvador Freixas

Sobre això, voldria reproduir dos apunts que el P. Salvador Freixas, escolapi mataroní, feia a les seves memòries. La família del P. Freixas vivia al carrer de Sant Josep i, per tant, en aquells anys de la guerra, eren veïns.

El primer fa així:

Al número 14 del carrer de Sant Josep, hi vivia el ministre Joan Peiró amb la seva família. Les seves filles venien a casa a jugar i, com que jo volia ser capellà, jugàvem a «dir missa» en un altar que jo tenia en una sala del costat del menjador. (...) Aquesta família, tot i ser de signe ideològic i polític totalment contrari al nostre, ens va proporcionar molts cops quelcom per menjar. És just comentar-ho. Hi teníem molta amistat.¹⁰

⁷ Giménez 2019: 559.

⁸ *Padrón Municipal de Habitantes correspondiente al año 1940*. Arxiu Comarcal del Maresme, Fons 70-1 UD-3764. Més endavant, a la casa va viure i hi tenia la consulta el metge Lluís Bruna Platero, el pediatre Dr. Bruna, molt reconegut per moltes famílies mataronines, que morí en tràgiques circumstàncies.

⁹ Giménez 2019: 664.

¹⁰ Freixas 2014: 14.

El segon diu:

Els darrers dies de la Guerra Civil i des del balcó de casa, vaig veure amb els meus pares com arribava un cotxe oficial i s'aturava davant del domicili d'en Joan Peiró. Del cotxe va baixar el president Lluís Companys, que entrà a casa d'en Peiró. Poc després tots dos pujaren al cotxe. Quan ja eren dins, un pagès que passava pel carrer, amb el seu carro els va reconèixer.

El P. Freixas explica que el pagès els va esbrincar perquè va interpretar que marxaven del país. Diu que Peiró va intentar sortir per respondre al pagès, però que Companys el va fer seure i llavors van marxar tot seguit.¹¹

Aquest fet caldrà analitzar-lo bé, perquè no em consta que Companys i Peiró marxessin junts cap a França. Ja hem esmentat la retirada de Peiró i la de Companys és prou coneguda. Probablement es tracti d'un altre moment, tot i que ben segur cap a finals de la Guerra.

BIBLIOGRAFIA

- FREIXAS (2014): Salvador Freixas Jané, *Vida i miracles del P. Salvador Freixas i Jané*. Mataró: Copisteria Castellà.
- GABRIEL / PUIG / SALICRÚ (2008): Pere Gabriel, Josep Puig Pla, Maria Salicrú-Maltas, *Memòria de Joan Peiró i Belis. Retrats d'un sindicalista, ministre de la Segona República*. Cabrera de Mar: Galerada.
- GIMÉNEZ (2019): Joan Giménez i Blasco, *Mataró 1936-1945, de la Revolució a la Repressió*, 2 vol.. Mataró: Fundació Iluro.
- SALICRÚ (s. d.): Ramon Salicrú i Puig, *Mataró: Noms de llocs*, base de dades en línia: <https://masmm.org/arxiu/llocs.html> (consulta: 26-11-2022).

FONTS ORALS

Jaume Boter de Palau i Ràfols
Anna Fité i Pons

¹¹ Freixas 2014: 18.

Joan Peiró i Belis, dirigent anarcosindicalista
i cooperativista.

Casa del Rierot número 21 a l'actualitat.

Stolpersteine davant la casa del Rierot, 21.

Casa del carrer de Sant Josep número 14 a l'actualitat.

